

Tema 17. La litúrgia i els sacraments en general

La litúrgia cristiana és essencialment actio Dei que ens uneix a Jesús a través de l'Esperit (cf. exh. ap. Sacramentum caritatis 37).

25/12/2010

1. El misteri pasqual: misteri viu i vivificant

Les paraules i les accions de Jesús durant la vida oculta a Natzaret i el ministeri públic eren salvífiques i

anticipaven la força del misteri pasqual. «Quan va arribar la seva Hora (cf. Jn 13,1; 17,1), visqué l'únic esdeveniment de la història que no passa:

Jesús mor, és sepultat, ressuscita d'entre els morts i és assegut a la dreta del Pare “una vegada per sempre” (Rm 6,10; He 7,27; 9,12). És un esdeveniment real, que succeí en la nostra història, però és únic: tots els altres fets de la història succeeixen un cop, i després passen, engolits en el passat. El misteri Pasqual del Crist, en canvi, no pot quedar-se en el passat únicament, ja que amb la seva Mort destruï la mort, i tot el que el Crist és i tot el que ha fet i sofert per tots els homes participa de l'eternitat divina i es projecta així a tots els temps i s'hi fa present. L'Esdeveniment de la Creu i de la Resurrecció *roman* i atreu tot cap a la Vida» (*Catecisme* 1085).

Com sabem, «s'esdevé cristià per la trobada amb un esdeveniment, amb una persona, que dóna un horitzó nou a la vida i, amb això, una orientació decisiva»[1]. D'aquí que «la font de la nostra fe i de la litúrgia eucarística és el mateix esdeveniment: el do que Crist ha fet de si mateix en el misteri pasqual»[2].

2. El misteri pasqual en el temps de l'Església: la litúrgia i els sacraments

«Crist el Senyor va realitzar aquesta obra de la redempció humana i de la glorificació perfecta de Déu [...] principalment per mitjà del misteri pasqual de la seva benaventurada passió, resurrecció de la mort i ascensió gloriosa»[3]. «És aquest misteri del Crist allò que l'Església anuncia i celebra en la seva litúrgia» (*Catecisme* 1068).

«Amb raó es considera la litúrgia com l'exercici del ministeri sacerdotal de Jesucrist en què, mitjançant signes sensibles, se significa i es realitza, segons la manera pròpia de cada un, la santificació de l'home i, així, el cos místic de Crist, és a dir, el cap i els seus membres, realitza tot el culte públic»[4]. «Tota la vida litúrgica de l'Església gravita entorn del Sacrifici eucarístic i dels sacraments» (*Catecisme* 1113).

«“Assegut a la dreta del Pare” i escampant l'Esperit Sant en el seu Cos que és l'Església, el Crist ja actua per mitjà dels sacraments, instituïts per Ell per tal de comunicar la seva gràcia» (*Catecisme* 1084).

2.1. Els sacraments: natura, origen i nombre

«Els sacraments són signes eficaços de la gràcia, instituïts pel Crist i confiats a l'Església, pels quals se'ns

dóna la vida divina. Els ritus visibles sota els quals se celebren els sacraments, signifiquen i realitzen les gràcies pròpies de cada sacrament» (*Catecisme* 1131). «Els sacraments són uns signes sensibles (paraules i accions), accessibles a la nostra humanitat actual» (*Catecisme* 1084).

«Adherits a la doctrina de les Santes Escripures, a les tradicions apostòliques i al sentiment unànime dels pares», professem que «els sacraments de la nova llei van ser tots instituïts pel nostre Senyor Jesucrist»[5].

«En l'Església, hi ha set sacraments: el Baptisme, la Confirmació o Crismació, l'Eucaristia, la Penitència, la Unció dels malalts, l'Orde, el Matrimoni» (*Catecisme* 1113). «Els set sacraments afecten totes les etapes i tots els moments importants de la vida del cristià: donen naixement i

creixement, guarició i missió a la vida de fe dels cristians. En aquest punt hi ha una certa semblança entre les etapes de la vida natural i les etapes de la vida espiritual»

(*Catecisme* 1210). Formen un conjunt ordenat en què l'eucaristia ocupa el centre, perquè conté l'autor mateix dels sacraments (cf. *Catecisme* 1211).

Els sacraments signifiquen tres coses: la causa santificant —que és la mort i la resurrecció de Crist—, l'efecte santificant o gràcia i el fi de la santificació —que és la glòria eterna. «El sacrament és un signe que rememora el que va succeir, és a dir, la passió de Crist; és un signe que demostra l'efecte de la passió de Crist en nosaltres, és a dir, la gràcia; i és un signe que anticipa, és a dir, que preanuncia la glòria venidora»[6].

El signe sacramental, propi de cada sacrament, està constituït per coses (elements materials —aigua, oli, pa,

vi— i gestos humans —ablució, unció, imposició de les mans, etc.), que s'anomenen matèria, i també per paraules que pronuncia el ministre del sagrament, que en són la forma. En realitat, «una celebració sacramental és un encontre dels fills de Déu amb el seu Pare, en el Crist i l'Esperit Sant, i aquest encontre s'expressa com un diàleg a través d'accions i de paraules» (*Catecisme* 1153).

En la litúrgia dels sagraments hi ha una part immutable (el que Crist mateix va establir sobre el signe sacramental) i unes altres parts que l'Església pot canviar, pel bé dels fidels i més veneració dels sagraments, adaptant-les a les circumstàncies de lloc i temps[7]. «Cap ritu sacramental no pot ser modificat o manipulat al gust del ministre o de la comunitat» (*Catecisme* 1125).

2.2. Efectes i necessitat dels sacraments

Tots els sacraments confereixen la gràcia santificant als qui no hi posen obstacle[8]. Aquesta gràcia és «el do de l'Esperit Sant que ens justifica i ens santifica» (*Catecisme* 2003). A més a més, els sacraments confereixen la gràcia sacramental, que és la gràcia «pròpia de cada sacrament» (*Catecisme* 1129): un cert auxili diví per assolir el fi d'aquest sacrament.

No sols rebem la gràcia santificant, sinó el mateix Esperit Sant. «Amb els sacraments de l'Església, el Crist comunica als membres del seu Cos el seu Esperit Sant i santificador» (*Catecisme* 739)[9]. El fruit de la vida sacramental consisteix en el fet que l'Esperit Sant deïfica els fidels unint-los vitalment a Crist (cf. *Catecisme* 1129).

Els tres sagraments del baptisme, la confirmació i l'orde sacerdotal confereixen, a més de la gràcia, l'anomenat caràcter sacramental, que és un segell espiritual indeleble imprès en l'ànima[10], pel qual el cristià participa del sacerdoci de Crist i forma part de l'Església segons estats i funcions diversos. El caràcter sacramental roman per sempre en el cristià com a disposició positiva per a la gràcia, com a promesa i garantia de la protecció divina i com a vocació al culte diví i al servei de l'Església. Per tant, aquests tres sagraments no poden ser reiterats (cf. *Catecisme* 1121).

Els sagraments que Crist ha confiat a l'Església són necessaris —almenys desitjar-los— per a la salvació, per aconseguir la gràcia santificant, i cap és superflu, encara que no tots siguin necessaris per a cada persona[11].

2.3. *Eficàcia dels sagraments*

Els sacraments «són *eficaços* perquè el Crist mateix hi actua: és Ell qui bateja, és Ell qui actua en els seus sacraments per tal de comunicar la gràcia que el sacrament significa» (*Catecisme* 1127). L'efecte sacramental es produeix *ex opere operato* (pel fet mateix de realitzar-se l'acció)[12]. «El sacrament no actua en virtut de la justícia de l'home que el dóna o que el rep, sinó pel poder de Déu»[13]. En conseqüència, «des del moment que un sacrament és celebrat en conformitat amb la intenció de l'Església, el poder del Crist i del seu Esperit actua en ell i per ell, independentment de la santedat personal del ministre» (*Catecisme* 1128).

L'home que realitza el sacrament es posa al servei de Crist i de l'Església. Per això se l'anomena ministre del sacrament; i no pot ser-ho indistintament qualsevol fidel cristià, sinó que necessita ordinàriament

l'especial configuració amb Crist Sacerdot que dóna el sagrament de l'orde[14].

L'eficàcia dels sagraments deriva de Crist mateix, que hi actua. «No obstant això, els fruits dels sagraments depenen també de les disposicions del qui els rep» (*Catecisme* 1128): com més bones disposicions tingui en la fe, la conversió del cor i l'adhesió a la voluntat de Déu, més abundants són els efectes de la gràcia que rep (cf. *Catecisme* 1098).

«La santa Mare Església va instituir, a més a més, els sacramentals. Són signes sagrats amb què, imitant d'alguna manera els sagraments, s'expressen efectes, sobretot espirituals, obtinguts per la intercessió de l'Església. Pels sacramentals els homes es disposen a rebre l'efecte principal dels sagraments i se santifiquen en les

diverses circumstàncies de la vida»[15]. «No confereixen la gràcia de l'Esperit Sant a la manera dels sagraments, però per la pregària de l'Església preparen a rebre la gràcia i disposen a cooperar-hi» (*Catecisme* 1670). «Entre els sacramentals hi ha, en primer lloc, les *benediccions* (de persones, de la taula, d'objectes, de llocs)» (*Catecisme* 1671).

3. La litúrgia

La litúrgia cristiana «és essencialment *actio Dei* que ens uneix a Jesús a través de l'Esperit»[16], i posseeix una doble dimensió: l'ascendent i el descendent[17]. «La litúrgia és “acció” del “*tot el Crist*” (Cristus totus)» (*Catecisme* 1136). Per això «és tota la *Comunitat*, el Cos del Crist unit al seu Cap, qui celebra» (*Catecisme* 1140). Al centre de l'assemblea es troba per tant el mateix Jesucrist (cf. Mt 18,20), ara ressuscitat i gloriós.

Crist precedeix l'assemblea que celebra. Ell —que actua inseparablement unit a l'Esperit Sant — la convoca, la reuneix i l'ensenya. Ell, summe i etern sacerdot, és el protagonista principal de l'acció ritual que fa present l'esdeveniment fundador, si bé se serveix dels ministres per representar —per fer present, realment i veritablement, en l'aquí i l'ara de la celebració litúrgica — el sacrifici redemptor i fer-nos partícips dels dons de la seva eucaristia.

Sense oblidar que formant amb Crist-Cap «com una única persona mística»[18], l'Església actua en els sacraments com a «comunitat sacerdotal», «orgànicament estructurada»: gràcies al baptisme i la confirmació, el poble sacerdotal es fa apte per celebrar la litúrgia. Per això, «les accions litúrgiques no són accions privades, sinó celebracions de l'Església [...]. Pertanyen a tot el

cos de l'Església, hi influeixen i el manifesten, però afecten cada membre d'aquest cos de manera diferent, segons la diversitat d'ordes, funcions i participació activa»[19].

En cada celebració litúrgica coparticipa tota l'Església, el cel i la terra, Déu i els homes (cf. Ap 5). La litúrgia cristiana, encara que se celebri només aquí i ara, en un lloc concret i expressi el sí d'una comunitat determinada, és per natura catòlica, prové del tot i condueix al tot, en unió amb el papa, amb els bisbes en comunió amb el romà pontífex, amb els creients de totes les èpoques i llocs «per tal que Déu sigui tot en tots» (1Co 15,28). Des d'aquesta perspectiva és fonamental el principi que el veritable subjecte de la litúrgia és l'Església, concretament la *communio sanctorum* de tots els indrets i de totes les èpoques[20]. Per això, com més animada d'aquesta consciència

és una celebració, més concretament s'hi realitza el sentit de la litúrgia. Una expressió d'aquesta consciència d'unitat i universalitat de l'Església és l'ús del llatí i del cant gregorià en algunes parts de la celebració litúrgica[21].

A partir d'aquestes consideracions podem dir que l'assemblea que celebra és la comunitat dels batejats que, «pel nou naixement i per la unció de l'Esperit Sant, queden consagrats com a casa espiritual i sacerdoci sant perquè ofereixin, a través de les obres pròpies del cristià, sacrificis espirituals»[22]. Aquest «sacerdoci comú» és el de Crist únic sacerdot, participat per tots els seus membres[23]. «D'aquesta manera, en la celebració dels sagraments, tota l'assemblea és “liturg”, cadascú segons la seva funció, però en “la unitat de l'Esperit” que actua en tots» (*Catecisme* 1144). Per això la participació en les celebracions

litúrgiques, encara que no comprèn tota la vida sobrenatural dels fidels, constitueix per a ells, com ho és per a tota l'Església, el cim al qual tota la seva activitat tendeix i la font d'on brolla la seva força[24]. En realitat, «l'Església es rep i al mateix temps s'expressa en els set sagraments, mitjançant els quals la gràcia de Déu influeix concretament en els fidels perquè tota la seva vida, redimida per Crist, es converteixi en un culte agradable a Déu»[25].

Quan ens referim a l'assemblea com a subjecte de la celebració volem dir que cadascú, com a actor, obra com a membre de l'assemblea, fa tot el que li correspon i només el que li correspon. «No tots els membres tenen la mateixa funció» (Rm 12,4). Déu crida uns quants en l'Església i per l'Església a un servei especial a la comunitat. Aquests servidors són escollits pel sagrament de l'Orde, pel qual l'Esperit Sant els fa aptes per

actuar en representació de Crist-Cap per al servei de tots els membres de l'Església[26]. Com ha aclarit diverses vegades Joan Pau II, «*in persona Christi* vol dir més que en nom de Crist o, també, en comptes de Crist. *In persona*: és a dir, en la identificació específica, sacramental amb el summe i etern sacerdot, que és l'autor i el subjecte principal del propi sacrifici, en el qual, en veritat, no pot ser substituït per ningú»[27]. Podem dir gràficament, com assenyala el *Catecisme*, que «el ministre ordenat és com “la icona” del Crist Sacerdot» (*Catecisme* 1142).

«El misteri celebrat en la litúrgia és un de sol, però les formes de la seva celebració són diverses. La riquesa insondable del misteri del Crist és tal que no hi ha cap tradició litúrgica que en pugui exhaurir l'expressió» (*Catecisme* 1200-1201). «Les tradicions litúrgiques, o ritus, actualment vigents en l'Església són

el ritu llatí (principalment el ritu romà, però també els ritus d'algunes Esglésies locals com el ritu ambrosià o d'alguns ordes religiosos) i els ritus bizantí, alexandrí o copte, siríac, armeni, maronita i caldeu» (*Catecisme* 1203). «L'Església concedeix el mateix dret i honor a tots els ritus legítimament reconeguts i vol que en el futur es conservin i fomentin»[28].

Juan José Silvestre

Bibliografia bàsica

Catecisme de l'Església catòlica
1066-1098; 1113-1143; 1200-1211 i
1667-1671.

Lectures recomanades

Sant Josep maria, homilia
«L'Eucaristia, misteri de fe i d'amor»,
a *És Crist que passa* 83-94; també n.
70 i 80; *Converses amb monsenyor*
Escrivà de Balaguer 115.

J. Ratzinger, *El espíritu de la liturgia*, Cristiandad, Madrid 2002.

J. L. Gutiérrez-Martí, *Belleza y misterio. La liturgia, vida de la Iglesia*, EUNSA (Astrolabio), Pamplona 2006, p. 53-84, 113-126.

[1] Benet XVI, enc. *Deus caritas est*, 25-XII-2005, 1.

[2] Benet XVI, exh. ap. *Sacramentum caritatis*, 22-II-2007, 34.

[3] Concili II del Vaticà, const. *Sacrosanctum concilium* 5; cf. *Catecisme* 1067.

[4] Concili II del Vaticà, const. *Sacrosanctum concilium* 7; cf. *Catecisme* 1070.

[5] Concili de Trento: DS 1600-1601; cf. *Catecisme* 1114.

[6] Sant Tomàs d'Aquino, *Summa Theologiae* 3 q.60 a3; cf. *Catecisme* 1130.

[7] Cf. *Catecisme* 1205; Concili de Trento: DS 1728; Pius XII: DS 3857.

[8] Cf. Concili de Trento: DS 1606.

[9] L'obra de l'Esperit Sant «és que nosaltres visquem de la vida del Crist ressuscitat» (*Catecisme* 1091); «uneix l'Església a la vida i a la missió del Crist» (*Catecisme* 1092); «guareix i transforma els qui el reben, tot conformant-los al Fill de Déu» (*Catecisme* 1129).

[10] Cf. Concili de Trento: DS 1609.

[11] Cf. Concili de Trento: DS 1604.

[12] Cf. Concili de Trento: DS 1608.

[13] Sant Tomàs d'Aquino, *Summa Theologiae* 3 q.68 a.8.

[14] El sacerdocí ministerial

«garanteix que, en els sacraments, és realment el Crist el qui actua per l'Esperit Sant en bé de l'Església. La missió de salvació confiada pel Pare al seu Fill encarnat és confiada als apòstols i per ells als seus successors: reben l'Esperit de Jesús per actuar en el seu nom i en la seva persona (cf. Jn 20,21-23; Lc 24,47; Mt 28,18-20). Així, el ministre ordenat és el vincle sacramental que uneix l'acció litúrgica a allò que van dir i van fer els apòstols i, per mitjà d'ells, a allò que va dir i va fer el Crist, font i fonament dels sacraments» (*Catecisme* 1120). Encara que l'eficàcia del sacrament no prové de les qualitats morals del ministre, la seva fe i devoció, a més de contribuir a la seva santificació personal, afavoreix molt les bones disposicions del subjecte que rep el sacrament i, per consegüent, el fruit que n'obté.

[15] Concili II del Vaticà, const. *Sacrosanctum concilium* 60; cf. *Catecisme* 1667.

[16] Benet XVI, exh. ap. *Sacramentum caritatis* 37

[17] «Per un cantó, l'Església, unida al seu Senyor i “sota l'acció de l'Esperit Sant” (Lc 10,21), beneeix el Pare “pel seu Do inefable” (2Co 9,15) per mitjà de l'adoració, la lloança i l'acció de gràcies. Per l'altre cantó, i fins a la consumació del disseny de Déu, l'Església no cessa d'oferir al Pare “l'ofrena dels seus propis dons” i d'implorar-li que enviï l'Esperit Sant sobre l'ofrena, sobre ella mateixa, sobre els fidels i sobre el món sencer, perquè, per la comunió en la mort i resurrecció del Crist-Sacerdot i pel poder de l'Esperit, aquestes benediccions divines donin fruits de vida “per a lloança de glòria de la seva gràcia” (Ef 1,6)» (*Catecisme* 1083).

[18] Pius XII, enc. *Mystici Corporis*, citada a *Catecisme* 1119.

[19] Concili II del Vaticà, const. *Sacrosanctum concilium* 26; cf. *Catecisme* 1140.

[20] «Que l'oblació redundi en salvació de tothom —*Orate, fratres*, resa el sacerdot—, perquè aquest sacrifici és meu i vostre, de tota l'Església Santa. Pregueu, germans, ni que sigueu pocs els qui us trobeu units: mal que hi hagi només un cristià present materialment, i encara que solament hi hagués el celebrant: perquè qualsevol Missa és l'holocaust universal, rescat de totes les tribus i llengües i pobles i nacions (cf. Ap 5,9).

Tots els cristians, per la Comunió dels Sants, reben les gràcies de cada Missa, tant si és celebrada davant de milers de persones com si el sacerdot és ajudat d'un nen com a únic assistent, potser distret. Sigui com

sigui, la terra i el cel s'uneixen per a entonar amb els Àngels del Senyor: *Sanctus, Sanctus, Sanctus...*» (sant Josepmaria, *És Crist que passa* 89).

[21] Cf. Benet XVI, exh. ap. *Sacramentum caritatis* 62; Concili II del Vaticà, const. *Sacrosanctum concilium* 54.

[22] Concili II del Vaticà, const. *Lumen gentium* 10.

[23] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Lumen gentium* 10 i 34; decr. *Presbyterorum ordinis* 2.

[24] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Sacrosanctum concilium* 20.

[25] Benet XVI, exh. ap. *Sacramentum caritatis* 16.

[26] Cf. Concili II del Vaticà, decr. *Presbyterorum ordinis* 2 i 15.

[27] Joan Pau II, enc. *Ecclesia d'Eucharistia* 29. En nota 59 i 60 es

reprodueixen les intervencions magisterials del segle XX sobre aquest punt: «El ministre de l'altar actua en la persona de Crist com a cap, que ofereix en nom de tots els membres».

[28] Concili II del Vaticà, const. *Sacrosanctum concilium* 4.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/resum-de-fe-
cristiana-17-la-liturgia-i-els-sagraments-
en-general/](https://opusdei.org/ca-ad/article/resum-de-fe-cristiana-17-la-liturgia-i-els-sagraments-en-general/) (05/04/2025)